

Fiatalok kapcsolata, párválasztás
Nadanicsekné, Gereguly Piroska

Korábban a párválasztás, házasság nem mindig egyszerűen két egyén, hanem egyének csoportja (család, rokoni csoportok) közötti megegyezés volt. A 20. század első felében Jósvafőn is előfordult hasonló eset. Az érzelmi kapcsolatok mellett vagy helyett a gazdasági helyzet is befolyásolta a párválasztást. A szülők, a rokonság szava, véleménye döntő volt két fiatal kapcsolatában. Esetenként közvetítők (rokon, szomszéd, ismerős) is „kommendáltak” fiatalokat egymásnak. Legtöbbször örömtelen élet, rezignált beletörődés, más településen párkeresés lett a következmény. Rokonházasság is előfordult főleg másod-unokatestvéreknél, testvérgyerekek közt igen ritkán. A felekezeti hovatartozás is befolyásolta a kapcsolatokat. A többségében református vallású községben a leggyakoribb az azonos vallásúak párválasztása volt. Előfordult református-református vegyes házasság is. Református-izraelita vallású fiatalok között vegyes házasság nem történt. A lányok 20 év felett, a fiúk a katonaidő letöltése után gondoltak – a szülők beleegyezésével – komolyabb párkapcsolatra, házasságra. Elsősorban helyben kerestek maguknak párt a fiatalok, hiszen itt mindenki ismerte egymást. Ritkábban mentek férjhez messzebbre, vagy hoztak feleséget más településről (báli ismeretség alapján, katonáskodás helyéről).

A lányok a szép, szakmával rendelkező fiút részesítették előnyben, a fiúk a dolgozós, tiszta (még a cipője sarka is ragyogjon) lányt. A lányos anyák először az idősebbet igyekeztek férjhez adni. Ha a fiatal férj korán megözvegyült, újból házasodhatott. De 40-50 éves kora körül már ez nem volt illendő, a családja gondoskodott róla. Más nemzetiségűvel, anyanyelvűvel párválasztás nem történt a faluban.

Az udvarlás – kivéve ha „komendáltak” – több évig is tarthatott. A lehetőségek korlátozottak voltak: részben az időhiány, részben a szokások miatt. A találkozások színterét a bál, a vasárnap délutáni séta, a fonás házaknál és a lányos családi ház biztosította. A bál március 15-én, húsvétkor, szüretkor és karácsony másnapján volt.

A terem közepén táncoltak a fiatalok, a lányos anyák a fal mellett körben ültek, és figyelték a fiatalok viselkedését. A fiú hazakísérhette a leányt, de a kapuban csak rövid ideig tartózkodhattak. Ha más településre járt el udvarolni a legény, gyalog vagy lovon tette meg az utat.

Vasárnap délután – az istentiszteletről kijövet – a lányok kart-karba öltve sétáltak a faluban. A legényekkel itt is találkozhattak, beszélgettek, esetleg nótáztak. A lányok őszi, téli estéken egymáshoz jártak fanni. A legvidámabb találkozások itt történtek a fiúkkal. A lányok véletlenül leejtették a orsójukat vagy elvette a fiú, és csak „zálog” fejében lehetett kiváltani azt. Ha a két fiatal között komolyabbra fordult a dolog, a fiú egyre többet elment este a lányos házhoz is. A lány mellett ült, de az egész családdal beszélgetett.

Pünkösöd szombatján este a szerelmes legény „májfát” (májusfát) állított kedvese kapujába. Barátai is segítettek neki, miközben a leány óvatosan az ablakon leسلkedett ki. A következő találkozásnál a lány saját készítésű monogrammos hímzett zsebkendővel ajándékozta meg a fiút.

Báli éjszaka után a zenészekkel a legény éjjeli zenét adott a leánynak. Máskor a zenészeket a kocsmából hívta el a fiú a lányos ház ablaka alá. Az udvarló a „cimboráival” (legjobb barátaival) együtt énekelte:

„Ha tudnád mi a szerelem,
nem aludnál olyan édesen...” (Édesanyámék sajnos már nem emlékeznek a dal folytatására)

...majd folytatták a vallomást és kérést:

„Nyisd ki babám az ajtót,
Csendesen, mert meghallják a szomszédok.
Ha meghallják, hagy hallják,
Úgyis tudja már a világ, hogy én téged szeretlek,
Hogy én téged soha el nem felejtlek.”

A lány háromszori fényjelzéssel (gyertyával, lámpával) adta tudtára a legénynek, hogy hallotta, szívesen fogadta az éjjeli zenét.

[Felhasznált irodalom: Magyar néprajz VIII. kötet, valamint szüleim elbeszélése; 2003. november]

A jósvafői zsidó közösségről Nadanicsekné – Gereguly Piroska

Magyarországon a 19. század első fele a falusi zsidó közösségek virágzásának időszaka. Erről az időszakról – jelenleg . írásos emlékek Jósvafő viszonylatában nem állnak rendelkezésünkre.

Szerencsére a Községházán ép állapotban megmaradt két kincset érő születési anyakönyv, melynek címe: Születési anyakönyv 1896-1906 illetve 1907-1943-ig. (Jósvafői anyakönyvi kerület).

A feljegyzett adatokból kitűnik, hogy özv. Biner Jakabné született Grünfeld Fáni községi bába évtizedekig segítette világra Jósvafőn az újszülötteket. A nevek és foglalkozások alapján (a születési anyakönyv ezt külön nem tartalmazza) vélhetően az alábbi személyek izraelita vallásúak: